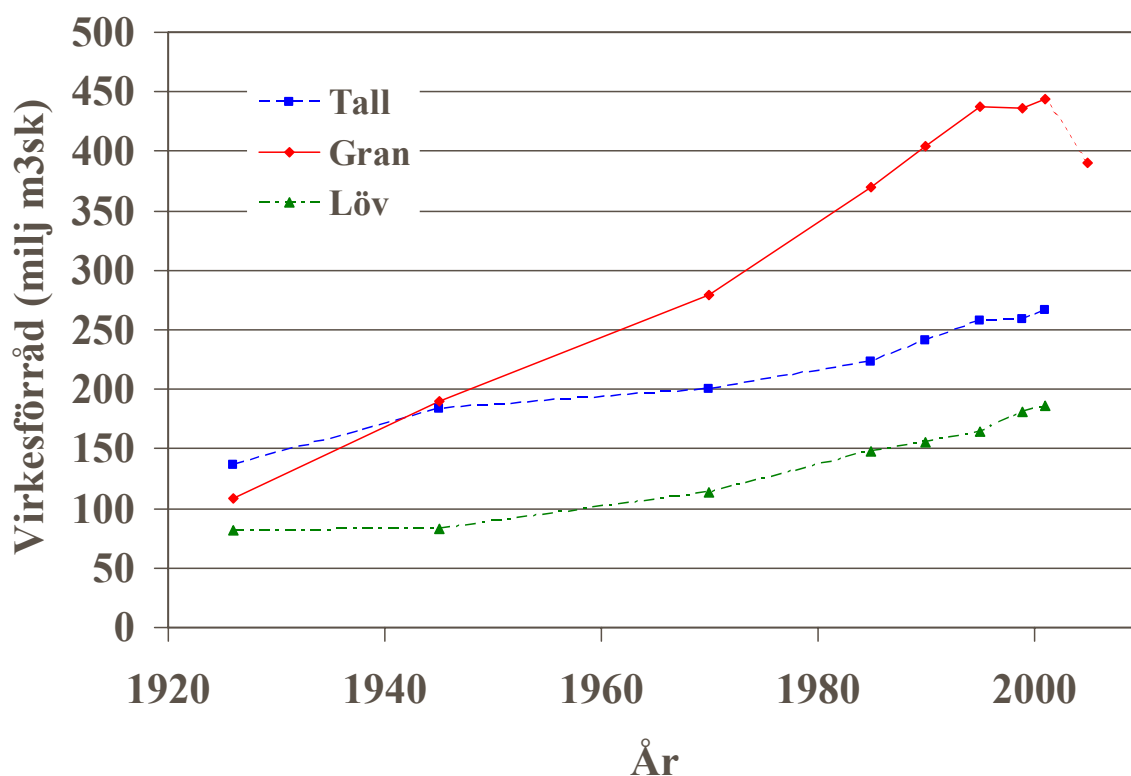

Gran i Götaland – en historisk exposé med hjälp av statistik från Riksskogstaxeringen

Urban Nilsson och Pelle Gemmel

Virkesförrådets utveckling från 1923 till 2003

Virkesförrådet i Götaland har ökat dramatiskt från mitten av 20-talet fram till dags dato (figur 1). Under perioden 1923-1929 var det totala virkesförrådet 327 miljoner m³sk. Fram till och med perioden 1999-2003 hade virkesförrådet ökat till 898 miljoner m³sk. Ökningen av virkesförrådet kan till stor del förklaras av att granvolymen mer än fyrdubblades under perioden men även virkesvolymen av tall och lövträd har ökat, om än i mindre utsträckning. Den jämförelsevis stora ökningen av granvirkesförrådet medförde att granandelen i Götalands skogar ökade från 33% under perioden 1923-1929 till 49% under perioden 1999-2003. Vi kan också notera att granens mest expansiva fas inträffade under perioden mellan början av 70-talet och mitten av 90-talet. Efter mitten av 90-talet har granens expansion avstannat och i och med den orkan som drabbade Götaland i januari 2005 så har virkesförrådet för gran gått tillbaka till att motsvara virkesförrådet i slutet av 80-talet (figur 1).

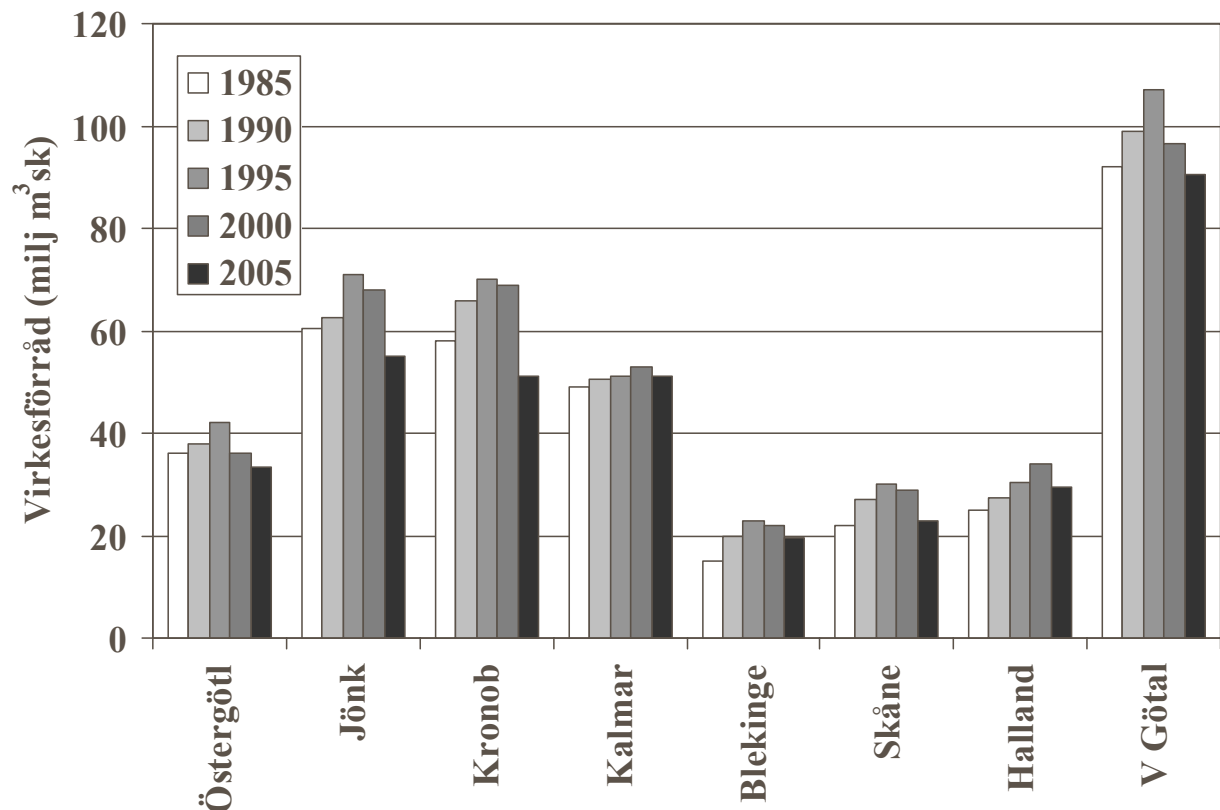

Figur 1. Virkesförrådets utveckling i Götaland från perioden 1932-1929 till perioden 1999-2003.

Länsvisa förändringar av virkesförrådet av gran under perioden 1985-2005.

Samtliga län i Götaland uppvisade en klar ökning av granvirkesförrådet under perioden 1985-1995 (figur 2). I absoluta tal var ökningen störst i Jönköpings och Västra Götalands län (12 respektive 15 miljoner m³sk) men i relativa tal var ökningen störst i Blekinge där

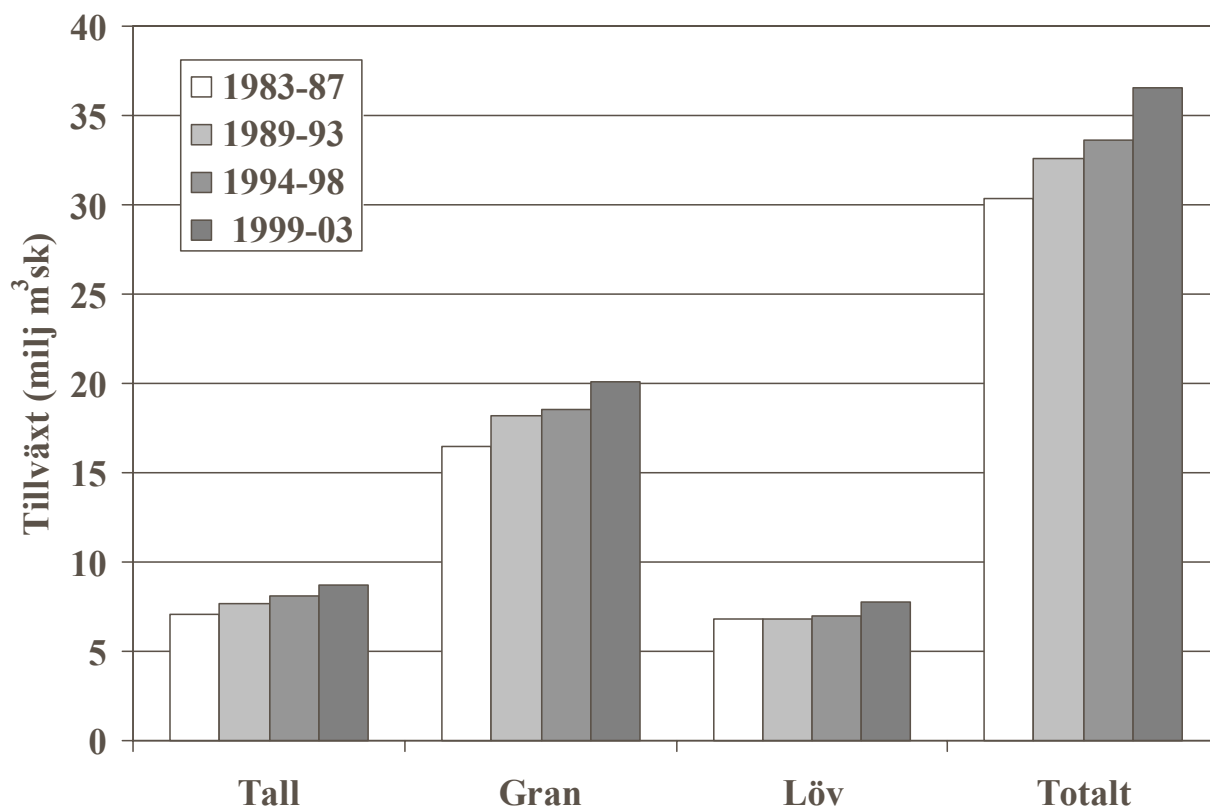
granvirkesförrådet ökade med nästan 50%. Något enstaka län uppvisar en ökning av granvirkesförrådet mellan 1995 och 2000 (Kalmar och Halland) medan de flesta länen hade en stagnation eller nedgång av granvirkesförrådet. Mellan 2000 och 2005 har granvirkesförrådet sjunkit i alla län som ett resultat av orkanen i januari 2005. Allra värst drabbade var Jönköpings och Kronobergs län där granvirkesförrådet sjönk med 13 respektive 18 miljoner m³sk. Även om den absoluta nedgången i granvirkesförråd inte var lika drastisk i Skåne län så var den relativa nedgången hela 20.5% vilket var något mer än Jönköping (19%) men mindre än för Kronoberg (26%).

Figur 2. Granvirkesförrådets utveckling (1985-2005) för olika län och landskap i Götaland

Väderkorrigerad tillväxt under perioden 1985-2005.

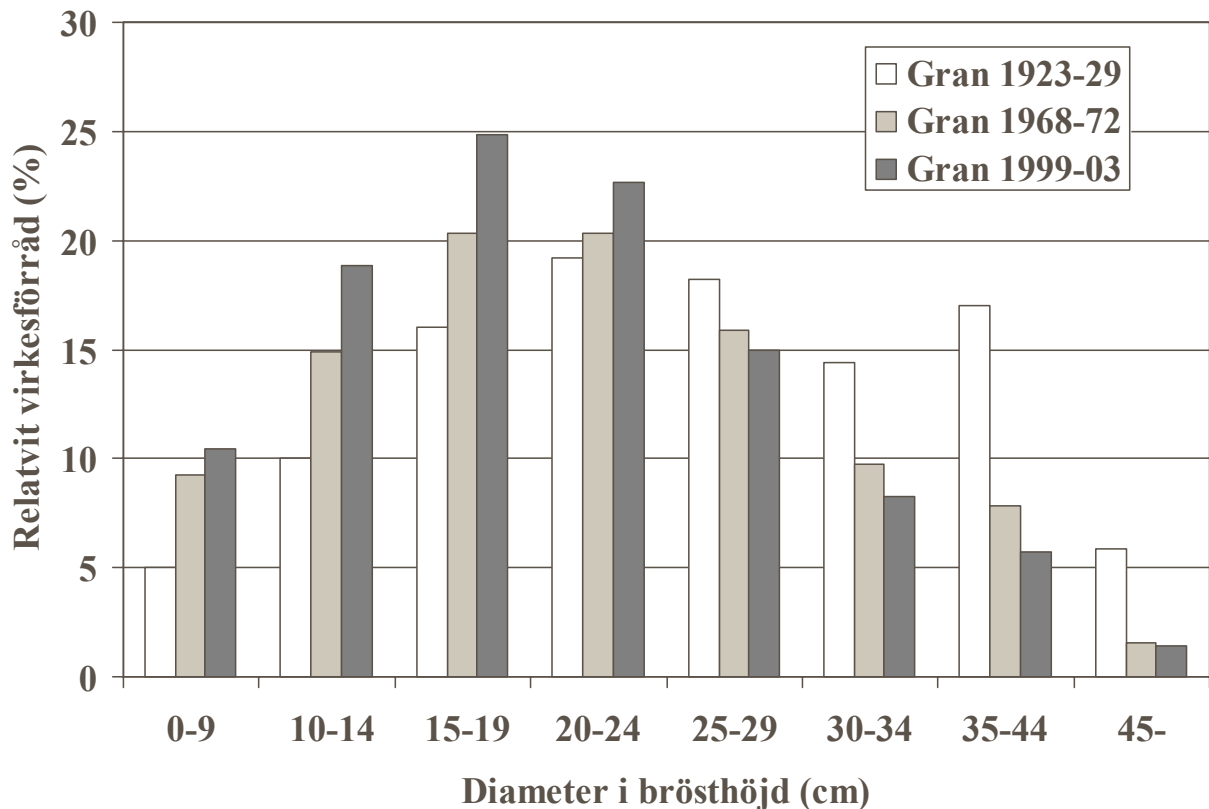
Eftersom tillväxten är årsmånsberoende så måste tillväxtmätningarna korrigeras för olika tillväxtbetingelser för att jämförelser skall kunna göras mellan olika tidsperioder. Detta görs med hjälp av årsringsindex. Den sammanslagna väderkorrigerade tillväxten för samtliga trädslag i Götaland ökade från drygt 30 miljoner m³sk under perioden 1983-1987 till drygt 36 miljoner m³sk under perioden 1999-03 (figur 3). Det var tillväxten i gran som stod för huvuddelen av denna ökning (59%). Eftersom vi tidigare har konstaterat att virkesförrådet av gran minskade efter mitten av 90-talet så innebär detta att avverkningen och naturlig avgång av gran i Götaland har varit större än tillväxten. Detta behöver dock inte innebära exploaterande skogsbruk utan kan dels förklaras med ett antal stora stormfällningar (1995, 1999 och 2005) samt en åldersklassfördelning och grantimmermarknad som stimulerat avverkningar.

Figur 3. Årlig väderkorrigerad tillväxt för tall, gran, löv och totalt för alla trädslag i Götaland.

Virkesförrådet i olika diameterklasser

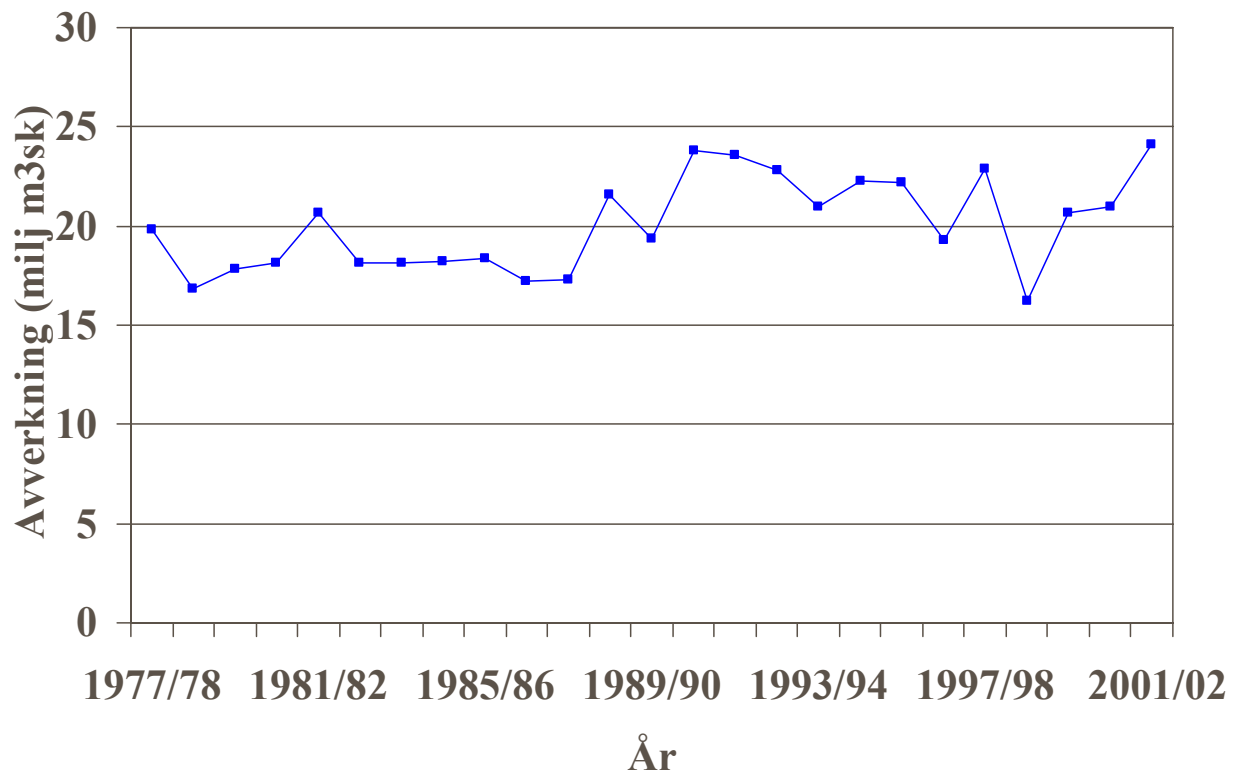
Den relativa andelen av granvirkesförrådet i grov skog har stadigt minskat från perioden 1923-29 till perioden 1999-03 (figur 4). Under perioden 1923-29 återfanns 35% av virkesförrådet i träd som var grövre än 30 cm. Motsvarande siffra för perioden 1999-03 var 14%. Detta återspeglar en förändring i sättet att sköta skog från glesa gamla skogar till välslutna trädslagsrena bestånd som slutavverkas relativt tidigt. Jämfört med perioden 1968-72 var den relativa andelen i medelgrov skog (15-24 cm) högre under perioden 1999-03 (figur 4). Detta beror troligen inte på förändringar av skogsskötsel utan kan istället förklaras med att en stor andel av den areal som blåste ner under stormarna 1967 och 1969 återbeskogades med gran. Dessa arealer består nu av granbestånd med medeldiametrar i detta diameterintervall. Den förskjutningen av virkesvolym från grov skog till medelgrov skog som skett under 1900-talet är också en bidragande orsak till den tillväxtökning som vi har kunnat konstatera. Från att ha haft en stor andel i åldersklasser med relativt låg löpande tillväxt har virkesvolymen koncentrerats till åldersklasser med hög löpande tillväxt. Att tillväxtökningen har avstannat under de senaste åren kan också möjligen förklaras med att åldersklassfördelningen har gått från att vara koncentrerad till åldern för hög löpande tillväxt till äldre skog med lägre löpande tillväxt.

Figur 4. Virkesförrådet av gran i Götaland under perioderna 1923-29, 1968-72 och 1999-03 uppdelat på olika diameterklasser.

Årlig avverkning under perioden 1977-2001.

Från slutet av 70-talet fram till 2001 har den totala avverkningsnivån varierat kring 20 miljoner m³sk per avverkningssäsong (figur 5). Det finns en tendens till att avverkningarna har legat på en högre nivå under senare delen av 80-talet och 90-talet jämfört med nivån under slutet av 70- och början av 80-talet. Om den årlig avverkning mellan 20-25 miljoner m³sk jämförs med den årliga tillväxten på drygt 30 miljoner m³sk så blir slutsatsen att virkesförrådet ökar stadigt i Sydsverige. Som tidigare konstaterats så är det inte granvirkesförrådet som ökar utan ökningen av virkesförrådet kan till stor del förklaras av en högre tillväxt än avverkning av löv. Den årliga avverkningen av gran i Götaland var....

Figur 5. Årlig avverkning av tall, gran, löv och totalt för alla trädslag i Götaland under perioden 1977-2001.